

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotič. organizacije

Časopis prejema le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo, in sicer brezplačno

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

V organizaciji je moč,
kolikor moči — toliko pravice

— Izhaja 25 v mesecu. —

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, poštni predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo,

Leto XXVII

V Ljubljani, dne 25. decembra 1940

Štev. 12

Zopet mineva leto

Kakor se nismo od lanskega, tako se tudi od letošnjega leta ne poslavljam baš z radostnimi občutki. »Zlatih starih časov« za delovno ljudstvo v resnici nikoli ni bilo. Toda prejšnja leta je iztisnil delavski človek še vsaj kakšen srečnejši dan, če ne dan, pa vsaj kako uro oddiha od morečih skrbi, vsaj kako uro počitka v svoji existenčni borbi. Letos ni bilo nikakega oddiha, niti trenutka ni bilo mogoče odločiti pretežkega bremena.

Koliko bo še takih let, kakršno je bilo letošnje? Tako se bo izpraševalo izmučeno človeštvo, ko bo na božično noč prisluhnilo utripom usode, pa ne bo slišati nobene blagovesti: »Mir ljudem na zemlji!«

Mir ni samostojna prvina. Mir in pravica sta neločljivo zvezana in nastopata vedno skupaj. Kjer je pravica, je mir, brez pravice ni miru! To pravilo velja za posameznike, za cele stanovce, za narode in države.

Kolikokrat je bila pravica posameznikov ali stanov in celih narodov poteptana od sile močnejšega. Toda zmagovalci še ni nikoli dosegel miru, ki bi bil resničen. Poteptana pravica je živela dalje. Stisnjena v najskritejšem kotičku ljudskih src je zorela, rasla in ostrila razum poteptanih, toliko časa, da so prerasli zmagovalca in ga premagali.

Nešteto je bilo že slučajev, ko so utrjeni borci za pravico klonili pred silo nasprotnika in se mu predali na milost in nemilost. V boju strokovnih organizacij doživljamo take slučaje skoraj vsak dan. Toda poteptana pravica ne umrje. Ona živi dalje, začetkoma skrita kot drobna iskrica pod pepelom, se počasi razgori in v danem trenutku zažge zopet cel kres novega odpora.

Brez pravice ni miru ne za zmagovalca in ne za premaganca!

Koliko bo torej še takih let kakršno je bilo preteklo? Na to vprašanje je samo en odgovor: Še toliko, dokler ne bo pravici zadoščeno!

Mnogo je ljudi, ki so jim moralni činitelji našega strokovnega gibanja

povsem neznana stvar. Presojajo nas kar po tem, kar čitajo po dnevnikih časopisih. Tu je nastalo mezdno gibanje krojačev, ki zahtevajo toliko in toliko odstotkov povišanja plače, tam je nastal spor keramičnih delavcev, ki menja tudi žele zvišanja plače, drugje nekje je isto s čevljarji in tako v krogu naprej.

Ko čitajo čez nekaj dni, včasih čez nekaj tednov ali tudi mesecev, da je mezdno gibanje zopet končano, si mislijo: rana, ki so jo delavci dobili, je zopet zavezana in sedaj čaka njihova strokovna organizacija, da bodo dobili zopet novo, da jo bo lahko zopet zakrpala.

Če bi bila stvar res taka, bi bilo delo strokovne organizacije v resnici podobno padarju, ki zdravi posledice bolezni in ne ukrene nič, da bi se odstranili vzroki njenega nastanka.

Toda vsak boljši strokovničar dobro razume, da so mezdna gibanja potrebna zato, ker so v današnjem gospodarskem sistemu take osnovne napake, ki bodo vedno povzročale motnje, dokler ne bodo povsem odstranjene. Dokler je organizirano gospodarstvo na podlagi zasebnih dobičkov, se bo vedno

ponavljala ista pesem, kar danes v mezdnem gibanju pridobiš, ti bo že jutri v tej ali oni obliki odvzeto!

Toda mezdna gibanja niso mehaničen avtomat, ki bi funkcioniral kar sam od sebe in bi z njim ne bile pridobljene nikakršne trajne prvine. Če bi za mezdno gibanje ne bilo drugega potrebno kakor kolektivnega nastopa, bi že to dejstvo zadostovalo z drugačno oceno vrednosti dela strokovne organizacije.

Oglejte si enkrat ljudi, ki niso s kolektivnimi nastopi imeli še nikoli opravka. Še zborovati ne znajo tako, da bi eden govoril, drugi pa poslušali. To je sicer čisto tehnično vprašanje, toda z branjavkami na trgu, zlasti če so še kaj razburjene, ne bi bilo mogoče organizirati temeljitega posvetovanja, kako naj se na ta ali oni udarec reagira.

V ostrih mezdnih gibanjih, kjer tudi nasprotnik naredi kar je mogoče, da bi razkrojil voljo in elan z grožnjami in obljubami, ko toliko ljudi tvega svoje službe, je pa treba še nekaj več kakor golo tehniko za ustvarjanje skupne volje.

Treba je pogledati v stvar globokej-

Vsem sodrugom in sodružicam, vsem našim bralcem in naročnikom naj bo Novo leto — leto skupnosti, enotnosti, organiziranosti, širjenja razredne zavesti po poti k lepši sedanosti in bodočnosti delavca-trpina.

To naj bo pozdrav in voščilo k božičnim praznikom in začetku Novega leta vsem, ki stoje odločno v borbi za zmago delovnega ljudstva, demokracijo in bratstvo

**od uredništva in uprave „Delavca“
in Strokovne komisije za Slovenijo.**

še, treba pridružiti računarskemu razumu tudi srce in čutila. Za nekaj odstotkov plače ne bo nihče riskiral svoje službe, toda, če je govor o pravici do človeškega dostojanstva, o ustvarjanju podlag boljše bodočnosti, o lepoti solidarnosti in hrabrosti, o nizkoti plašljivosti, o podlosti denuncijanstva, potem se pa drugače stisnejo zobje in riziko drugače ocenjuje.

Tako gledano na stvar, ima delovanje strokovnih organizacij vse drugačen pomen, kakor izgleda od daleč in na prvi pogled. Ne smemo pa pozabiti še gospodarsko-vzgojnega momenta, ki je toliko večji v kolikor bolj dozoreva v svetu spoznanje, da je treba iz individualističnega gospodarstva preiti h kolektivnemu.

Ali naj bo produkcijski račun in organizacija produkcije tudi potem skrivnost posameznikov, delavci v tovarnah naj bi bili pa tudi takrat le živi stroji, nezmožni vsake kontrole v imenu skupnosti in nesposobni vsakega sodelovanja z vodstvi obratov? Kaj bi se pa potem na stvari spremenilo?

Delovna disciplina bi bila zopet posledica strahu pred kaznjivo, ne pa za-

vestno spoznanje o njeni potrebi. Namesto zdravega tekmovanja za ustvaritvijo čim več in čim boljših dobrin za skupnost, bi moral biti vzpostavljen stari priganjaški sistem in ocena dela zopet prepuščena posameznikom.

Sistem dela za skupnost mora imeti svoje temelje v čitu odgovornosti napram skupnosti in za tega je treba nekaj več kakor sam strah pred kaznjivo.

To so prvine, ki se sicer počasi in z mukami kujejo v vsakodnevnih akcijah strokovnih organizacij, ki jih je pa vendar že toliko nagromadenih, da jim niso bili kos vsi viharji zadnjih let.

In prav te prvine bodo prej ali slej podlaga za ustvaritev reda, v katerem bodo besede: »Mir ljudem na zemlji« našle res pravo veljavo in pomen.

V časih, ko se življenje tako hitro razvija, kakor se v sedanjih, obstoja upravičena nada, da tudi na tisti veliki dan ne bo treba predolgo čakati.

Takrat bo za vse ljudi nastopil odih. Zopet bomo videli vesele obraze, slišali radosten smeh in vesele popevke. Mir bo nastopil za vse ljudi na zemlji, ker bodo vsi dobre volje;

Obrov.

Volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov za leto 1941

V smislu §- 11. zakona o zaščiti delavcev in v zvezi s čl. 2 »Navodilih ministrstva socialne politike za volitev delavskih in nameščenskih zaupnikov« (ZR. br. 11.979-IV z dne 23. decembra 1927, objavljenih v 296 števil. »Službenih Novin« od 29. decembra 1927), se imajo vsako leto v mesecu januarju vršiti volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov.

Na podlagi tega imajo delavci in nameščenci, zaposleni v obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in njim podobnih podjetjih (obratih) voliti za leto 1941 svoje zaupnike.

Zaradi tega se objavlja, da odreja Zakon o zaščiti delavcev, Navodila za volitve in Poslovnik o delovanju delavskih in nameščenskih zaupnikov glede volitev delavskih in nameščenskih zaupnikov sledeče:

Delavski in nameščenski zaupniki, kakor tudi njih namestniki se volijo redno v mesecu januarju vsakega leta.

Volitve se imajo vršiti z neposrednim tajnim glasovanjem po kandidatnih listah (proporčni volilni sistem).

Število delavskih zaupnikov se ravnja po številu delavcev, ki so zaposleni v dotičnem podjetju in sicer tako-le:

V podjetju, v katerem je zaposlenih:

1. do 20 delavcev, volijo vsi enega zaupnika;

2. od 21 do 50 delavcev, volijo ti največ tri zaupnike;

3. od 51 do 100 delavcev, volijo ti največ štiri zaupnike;

4. od 101 do 150 delavcev, volijo ti največ pet zaupnikov;

5. od 151 do 450 delavcev, volijo ti največ šest zaupnikov;

6. če je več nego 451 delavcev, voli vsakih nadaljnjih 50 delavcev po enega zaupnika, toda skupaj ne smejo nikoli voliti več nego 16 zaupnikov.

V podjetjih, v katerih je poleg delavcev zaposlenih več nego 10 nameščencev, smejo tako delavci, kakor tudi nameščenci voliti svoje posebne zaupnike.

V podjetjih, ki volijo skupno tri ali več zaupnikov morajo izvoliti enega zaupnika nameščenci.

Če je podjetje sestavljeno iz več samostojnih oddelkov, sme izvoliti vsak oddelk posebne zaupnike; vendar pa ne sme biti skupno število teh zaupnikov večje, nego število zaupnikov in njih namestnikov, ki je določeno za isto podjetje.

Aktivno volilno pravico imajo vsi delavci obojega spola, ki so ob času volitve zaposleni v podjetju in so dovršili 18. leto starosti.

Pasivno volilno pravico imajo ob pogoju, da uživajo državljanske pravice, vsi polnoletni in pismeni volilci obojega spola, zaposleni v podjetju.

Mandat izvoljenih delavskih in nameščenskih zaupnikov, kakor tudi njih namestnikov traja eno koledarsko leto.

Volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov, kakor tudi njih namestnikov izvajajo volilni odbori.

V onih podjetjih, kjer so delavci tudi prej volili svoje zaupnike, sestavljajo ti zaupniki volilni odbor ter izvedejo nove volitve po teh navodilih.

V onih podjetjih, kjer delavci doslej niso volili svojih zaupnikov, ali kjer so vsi zaupniki izgubili mandat, izvede volitev poseben volilni odbor. Ta volilni odbor sestavljajo najstarejši delavci dotičnega podjetja, ki jih mora biti toliko, kolikor je zaupnikov, ki se volijo v dotičnem podjetju. Poznejše volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov izvajajo delavski in nameščenski zaupniki sami, ki jim je mandat potekel.

Volilni odbor ne sme imeti manj nego tri člane. Potemtakem se mora volilni odbor v podjetjih, v katerih se ne voli več zaupnikov nego dva, izpopolniti izmed delavcev, ki so najdalje zaposleni v dotičnem podjetju.

Volitve se lahko izvrše po skrajšanem volilnem postopku, če se zedinijo na tak postopek zainteresirane strokovne organizacije delavstva in podjetnik in če pristanejo na ta sporazum tri petine delavcev dotičnega podjetja, ali po rednem postopku, predpisanem v »Navodilih za volitve delavskih in nameščenskih zaupnikov.« Natančna navodila o postopku v obeh slučajih bodo dobili zainteresenti na zahtevo pri Delavski zbornici v Ljubljani.

Potom volilnih odborov se imajo vršiti volitve zaupnikov v obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in njim podobnih podjetjih (obratih), ki zaposlujejo najmanj 10 delavcev — nameščencev, brez ozira na to, komu pripadajo, ali privatnim osebam ali javnim telesom ali se opravljajo stalno ali začasno ali obstoje v obliki glavnih ali postranskih podjetij, ki se opravljajo vzporedno z drugimi podjetji, kakor tudi ali funkcionirajo v obliki popolnih samostalnih podjetij ali pa kot sestavni del poljedelskih in šumskih gospodarstev.

Zoper nepravilnosti med volitvijo se sme prizadeti pritožiti v smislu »Navodil« na kr. bansko upravo (Inspekcija dela) in ministrstvo socialne politike.

Stroške, ki izvirajo iz volitev delavskih in nameščenskih zaupnikov in njih namestnikov, nosi Delavska zbornica.

Zastopniki Delavske zbornice in Inspekcije dela smejo v smislu »Navodil« prisostvovati glavnemu volilnemu postopku.

Prestopki članov volilnega odbora, delodajalca in drugih oseb proti »Navodilom« ali zakonu so kaznivi.

Denarne kazni se predvidevajo od 500 do 5000 din. V slučaju ponovnega prestopka, poleg denarne kazni z za-

porom do dveh mesecev. Kazen izreka kr. banska uprava (Inspekcija dela).

Delovanje zaupnikov je z zakonom zaščiteno, pod nadzorstvom pristojne Inspekcije dela in predpisano s Poslovnikom o delovanju delavskih in nameščenskih zaupnikov, katerega je ministrstvo socialne politike predpisalo na podlagi §-a 116. Zakona o zaščiti delavcev (ZR. Br. 890 IV z dne 23. decembra 1927, objavljen v 296. številki »Službenih novin« z dne 28. decembra 1927.).

Delodajalci ne smejo odpuščati in preganjati delavskih in nameščenskih zaupnikov zaradi vršenja njih dolžnosti po odredbah Zakona o zaščiti delavcev in Navodil za volitve in Pravilnika o delovanju delavskih in nameščenskih zaupnikov.

Vsi volilni odbori so dolžni v smislu čl. 34 »Navodil« dostaviti kr. banski

upravi in Delavski zbornici ves volilni material in zaključne zapisnike o izvedenih volitvah.

Istotako so dolžni izvoljeni zaupniki, da v smislu čl. 4. Poslovnika o delovanju delavskih in nameščenskih zaupnikov sporočijo kr. banski upravi in Delavski zbornici svoje konstituiranje.

Delavska zbornica bo izvoljenim zaupnikom, ki so zadoštili predpisom čl. 34 Navodil za volitve in čl. 4 Poslovnika o delovanju delavskih in nameščenskih zaupnikov izdala posebne zaupniške legitimacije.

Vse tiskovine: glasovnice, volilne kuverte in ostali volilni material, potreben pri volilnem postopku, kakor tudi material, katerega bi rabili izvoljeni zaupniki za časa njihovega poslovanja, dobe brezplačno pri Delavski zbornici.

Zahtevamo pojasnila

Novi indeks Narodne banke o življenjskih stroških delavske družine

Pred par dnevi so objavili meščanski časopisi, da je začela voditi Narodna banka tudi indeks cen življenjskim stroškom za delavsko družino. Indeks teh stroškov izkazuje, da je porasla draginja za preživljanje delavske družine od lanskega avgusta do letošnjega novembra za 37 odst.

Splošen indeks v trgovini na debelo od Narodne banke pa izkazuje, da so cene porasle od lanskega avgusta do letošnjega novembra za 80 odst. Tudi indeks Narodne banke za cene v mali prodaji izkazuje za Ljubljano porast draginje od avgusta do novembra za nad 52 odst. Indeks cen o življenjskih

stroških od Grado Benka, kakor tudi tozadevni indeks Delavske zbornice v Zagrebu, pa izkazuje, da so narasli življenjski stroški za delavsko družino v tem času za nad 60 odst.

Ni nam jasno, zakaj izkazuje stroškovnik življenjskih potrebščin, ki ga sedaj objavlja Narodna banka, za delavsko družino samo 37 odst. in v čim so te velike razlike. Znano nam je, da je samo obleka in obutev porasla za nad 100 odst.

Zelimo vedeti in zahtevamo pojasnila, kateri predmeti in kakšne količine so v tem stroškovniku Narodne banke zapopadeni.

Minimalne plače mizarjev določene

Poročali smo že, da je banska uprava sklicala anketo delavskih in delodajalskih zastopnikov v svrhu določitve minimalnih mezd mizarjev. Posvetovanje je bilo zaključeno 26. novembra. Z veljavo od 1. januarja 1941 bo ban za mizarje predpisal sledeče:

Člen 1.

1. V mizarskih podjetjih obrtnega in industrijskega značaja zaposlene pomožne osebe se deli ne glede na spol na sledeče kategorije:

- kvalificirane delavce,
- strojne delavce,

Drobne novice.

V sovjetski Rusiji, v kraju »Gorlovka-Vostočnjaja« se nahaja 1110 metrov globok rudnik.

Za 1000 frankov je bilo prodano neko pismo, bivšega cesarja Viljema II., na javni dražba v Nici (Francija).

Zakon proti židom obravnavajo v bolgarskem sobranju. Židje ne bodo smeli imeti v gospodarstvu in bankah velikih mest.

c) nekvalificirane delavce.

2. Kvalificirani delavci so vse tiste osebe, zaposlene v mizarskih podjetjih rokodelskega in industrijskega značaja, ki so se izučile obrti in položile pomožniški izpit in ki so si pridobile pravico v smislu § 451-3 obrtnega zakona, to je delavci, ki pomožniškega izpita sicer nimajo, so pa dovršili učno dobo pred 9. marcem 1932.

3. Strojni delavci so delavci brez pomožniškega izpita, ki se uporabljajo pretežno pri specialnih delih na strojih.

4. Vse ostalo pomožno osebje spada pod kategorijo nekvalificiranih delavcev.

5. Za učence ne velja tarifna lestvica.

Člen 2.

1. Višina mezd se odreja z upoštevanjem kategorije delavstva, kraja, kjer se nahaja podjetje in dobe zaposlitve v stroki, za katero ima položen pomožniški izpit. Po dobi zaposlitve v stroki se deli v kvalificirano delavstvo:

a) V prvo krajevno skupino spadajo vsa

mizarska rokodelska podjetja v občinah Ljubljana, Maribor in Celje-mesto, brez ozira na kraj pa tudi vsa mizarska podjetja industrijskega značaja.

b) V drugo krajevno skupino spadajo rokodelska mizarska podjetja v naslednjih krajih: Jesenice, Radovljica, Bled, Tržič, Kranj, Škofja Loka, Kamnik, Domžale, Mengeš, Vrhnika, Logatec, Kočevje, Novo mesto, Brežice, Laško, Trbovlje, Litija, Šmartno pri Litiji, Slovenjgradec, Dravograd, Slov. Bistrica, Konjice, Šmarje pri Jelšah, Ptuj, Ljutomer, Murska Sobota, Dol. Lendava kakor tudi občine, ki mejijo na občine Ljubljana, Celje in Maribor.

c) Vsi ostali kraji spadajo v tretjo skupino.

2. Doba zaposlitve se šteje od dneva položenega pomožniškega izpita in se upošteva samo stvarno v stroki odslužena doba, ki se dokazuje z izpričevali, odnosno s podatki v poslovni knjižici. Strokovna zaposlitev za časa vojaškega službovanja se ne šteje.

Po dobi zaposlitve se deli kvalificirano delavstvo v tri skupine: prva skupina obsega delavstvo, ki še nima šest mesecev zaposlitve; druga skupina tisto, ki ima nad 6 mesecev, pa manj kot tri leta zaposlitve; tretja skupina pa tisto, ki ima več ko tri leta zaposlitve v mizarski stroki.

3. V roke, ki so določeni pod točko 2., se šteje le službena doba, odslužena v dotični stroki, za katero ima delavec pomožniški izpit, ne pa tudi morebitna zaposlitev v kaki drugi vrsti službe.

Člen 3.

1. Urne mezde znašajo:

Kategorija	Krajevna skupina		
	I.	II.	III.
kvalificirani delavci-ke:			
do 6 mes.	4.75	4.50	4.50
do 3 let	5.50	5.25	4.75
po 3 letih	6.25	5.75*	5.25
strojni delavci	6.—	5.50	5.—
nekvalificirani delavci	4.75	4.50	4.50

* V mizarskih rokodelskih obratih v občini Št. Vid nad Ljubljano znaša urna mezda za kvalificirane delavce po treh letih zaposlitve 6 din.

2. Za osebe, ki dobivajo plačo mesečno, se določi mesečna plača s petindvajsetdnevnimi plačami.

3. Vrednost hrane in stanovanja se zaračunava po odredbi o določitvi minimalnih mezd VI. št. 28710-1 z dne 28. sept. 1940, Sl. list z dne 1. sept. 1940, 500-79. Po tej odredbi se računa hrana, ki jo dobiva od delodajalca, po 12 din na dan, stanovanje pa po 2 din dnevno.

Člen 4.

1. S to odredbo predpisane mezde so najnižje mezde za posamezne kategorije in zaposlitvene skupine delavstva.

2. Prekrški te odredbe se kaznujejo po členu 23, odst. 1 odredbe o določitvi minimalnih mezd v denarju od 100 do 10.000 din.

3. Določbe te odredbe veljajo tudi za delavstvo v mizarskih delavnicah in obratih javnih ustanov ne glede na to, ali se izvršujejo mi-

STROKOVNI VESTNIK

S. D. S. Z. J.

Mezdní spor in gibanje v čevljarški stroki kranjskega okraja.

Že v zadnjem »Ljudskem glasu« smo javili, da se nahaja čevljarško delavstvo kranjskega okraja v mezdni gibanju. Pomočniki zahtevajo kolektivno pogodbo in enotno tarifo, kakršno imajo uveljavljeno čevljarški pomočniki ljubljanskega okraja.

Vodstvo delodajalske zadruga je sporočilo, da predloženi predlog pogodbe in tarifa ne more služiti kot podlaga za pogajanja in da so se pripravljene pogajati le skupno z delodajalci tržiškega in radovljiškega okraja. Nastal je spor, katerega je skušalo v smislu tozadevnih predpisov poravnati sresko načelstvo. Na prvi poravnalni razpravi dne 6. t. m. delegati delodajalcev od svojega stališča niso odstopili. Sklicana je bila druga poravnalna razprava za dne 13. t. m. K drugi razpravi pa delodajalci sploh niso poslali svojih delegatov, temveč so poslali dopis, da od svojega gornjega stališča ne odstopijo. Razprave se je udeležil le tajnik njihovega združenja, ki je izjavil, da nima drugega pooblastila, kakor sporočili, da vztrajajo pri svojem že omenjenem stališču.

Namen delodajalskih zastopnikov je bil, da gibanje čimbolj zavlačujejo, da bi pomočniki zamudili ugoden čas za borbo. — Tudi eventualni namen delodajalcev, da bi se gibanje razširilo na vso Gorenjsko, je bilo treba preprečiti, ker je za uspeh delavskih zahtev taktično prav, da se uredi zadeva najprej za kranjski okraj in nato šele za tržiški. Uspeh bo dosežen z manjšimi žrtvami z ene in druge strani. Vsled gornjih razlogov smo morali stališče delodajalcev zavrniti in je tudi druga poravnalna razprava po krivdi zastopnikov delodajalske zadruga ostala brezuspešna.

Poravnalnih razprav se je na vabilo sreza udeležil tudi zastopnik Delavske zbornice. Mi pa nočemo, da se po načrtu delodajalcev gibanje zavleče in razširi istočasno tudi na tržiški in radovljiški okraj. Predlagal je celo tretjo poravnalno razpravo, čeprav je tozadevni zakoniti predpisi ne predvidevajo. Naši zastopniki so ... pred-

zarska dela na podlagi pooblastila ali kot dela v pomožnih delavnicah.

4. Ta odredba velja, dokler ne bo izpremenjena iz javnih interesov ali na utemeljeno zahtevo prizadetih strank.

5. Vsi javni organi morejo kontrolirati izvajanje te uredbe ter morajo javiti nedostatke občemu upravnemu oblastvu prve stopnje v svrhu nadaljnega postopka.

Mezde, ki bodo predpisane s to uredbo, ne bodo tolikšne, kakor je delavstvo zahtevalo, vendar bo le dan temelj za nadaljnje delo. Točka 4. pravi, da uredba velja, dokler ne bo spremenjena na utemeljeno zahtevo prizadetih. Mizarski pomočniki po posameznih krajih naj stopijo v organizacijo, pa se bo za nje skušalo doseči več kot pa predpisuje uredba.

loge g. Gaserja odločno zavrnili in mu pojasnili, da po to po našem v škodo delavstva. Vkljub temu pa je ostal pri svojem. Nazadnje je predlagal, naj se vsaj gibanje preloži za nekaj dni. Povedali smo mu, da je delavstvo oziroma njih organizacija ustregla vsem zakonitim predpisom, in ima proste roke, da lahko stopi takoj v gibanje.

Zakonite predpise pa so kršili delodajalci, ker so v času med poravnalnim postopkom odpovedali službo okrog 40 delavcem. Z uradnim zapisnikom je ugotovljeno, da so vse te odpovedi neveljavne in delodajalci radi tega postopka kaznjivi.

Delavstvo se je zaradi neuspelega poravnalnega postopka na zborovanju dne 13. t. m. po danih poročilih posvetovalo in z 93 odstotno večino (proti 4 glasovom) z tajnim glasovanjem sklenilo, da stopi za svoje upravičene zahteve v gibanje. Zborovanja, katera je vodil predsednik čevljarške sekcije Vodrug Polanec, se je od 150 v kranjskem okraju zaposlenih čevljarških pomočnikov udeležilo 120. Poročali so tajnik centrale soobr. Jakomin, s. Vodopivec Franc in predsednik sekcije čevljarjev iz Ljubljane s. Peternel.

Gibanje se je začelo v soboto, 14. decembra in je s par izjemami popolno. V gibanju je 130 pomočnikov. Solidarnost in trdna volja čevljarškega delavstva je, da v vsiljeni borbi zmaga in si pribori vsaj skromno eksistenco in ureditev službenega razmerja s kolektivno pogodbo.

Zadovoljiv pojav je, da večina čevljarških mojstrov ni enakega mnenja z vodstvom združenja. Mnogo jih je, ki za mnenje sploh niso bili od svojega vodstva vprašani in izjavljajo, da na zahteve pomočnikov pristanejo. Pri teh uvidevnihih se bo gibanje tudi poprej zaključilo, pri ostalih pa nadaljevalo.

Delavstvu čevljarške stroke v Kranju in okolici želimo, da v svoji borbi za večji kos kruha uspe. Prepričani smo, da bo tudi ostalo delavstvo, zlasti pa organizirano, one v gibanju podprlo moralno in denarno, ker se zavedajo, da je zmaga v Kranju tudi njih uspeh. Posebno pa so na uspehu te borbe zainteresirani čevljarški delavci tržiškega okraja, ki so že tudi vložili enake zahteve kakor njihovi sodruzi v Kranju.

LESNI DELAVCI

Mizarji Ljubljana.

Podružnica zveze lesnih delavcev v Ljubljani je sklicala zborovanje svojega članstva za 8. december 1940. Udeležba to pot ni bila zadovoljiva. Namen zborovanje je bil, da se poroča o pogajanjih za tarifno lestvico, mizarske stroke v dravski banovini.

Glavni poročevalec je bil s. Bricelj, za je orisal napore organizacije za doseg zvišanja plač, ter ureditev delovnih in plačilnih pogojev. Tekom leta je zveza, večkrat pokrenila akcijo, da se zvišajo plače. Uspeh ni bil kot bi lahko bil, če bi bilo delavstvo bolj složno in enotno. Vendar je bil uspeh ta, da so se plače zvišale, ter ta večkratni povišek zneso

okoli milijon dinarjev. Sicer ni to veliko za tako število zaposlenega delavstva, vendar je to uspeh organizacije.

Mizarsko delavstvo je večinoma v brezposodbenem stanju, zato je bila težnja organizacije, da se stavi zahteva za kolektivno pogodbo, za celo banovino. Ta akcija ni uspela, poslodavci so trdovratno odklanjali sklenitev. Sicer je bilo nekaj združenj ki so hoteli ugoditi zahtevi, vendar pa je bilo 95 odstotkov proti. Tako je bilo delavstvo primorano zbrati nad polovico podpisov, tako da se sedaj predpiše, potom uredbe banske uprave, tarifna lestvica, za vso stroko cele banovine. Sedaj bi v glavnem vedno očitajoča neelojalna konkurenca odpadla, ter je upanje, da bo za organizacijo lažje delo na terenu. Razumljivo pa je, da če bo mizarsko delavstvo med seboj povezano in solidarno, bo tudi uspeh zagotovljen. Zato je dolžnost in naloga delavstva, da se oklene organizacije, ter se potom nje hodi, za izboljšanje položaja v mizarski obrti.

RUDARJI

Rudarji pri TPD pred mezdniimi pogajanjii.

Na podlagi izkaza indeksa Narodne banke v Beogradu, so cene na malo v Ljubljani od 1. oktobra t. l. do 30. novembra t. l. zopet poskočile za 7.56 točk, kar znaša nekaj nad 6 odstotkov. S tem je po členu 26 kolektivne pogodbe podan pogoj za novo mezdno gibanje oz. razpravo. Tozadevno je Delavska zbornica v sprazumu s predstavniki strokovnih organizacij in načelstva II. skupine rudarske zadruga dne 13. decembra t. l. odposlala vlogo na TPD. v svrhu sklicanja mezdne razprave. TPD. je izjavila, da želi z ozirom na gotove zadržke, da se vrši mezdna razprava dne 4. januarja 1941.

Delavski zastopniki so sicer na to pristali, toda le pod pogojem, da bodo doseženi poviški veljali od 1. decembra 1940 dalje.

Pečovnik pri Celju.

Razmere, v katerih se nahaja danes rudarska industrija in z njo v zvezi delavstvo, so sicer iz konjunktornega stališča zelo povoljne. To velja predvsem tudi za rudnik družbe Bohemija v Pečovniku. Delavstvo je vsled draginje sicer zelo prizadeto, a vendar še nekako gre. Ker pa je računati s tem, da pride za konjunkturo čas krize, v katerem bo zopet delavstvo največ trpelo, je treba že sedaj misliti na to, da se za delavstvo nekaj napravi, kar bo v korist delavstva takrat, kadar ga bo zajela brezposelnost.

Tozadevno so se vršili razgovori, med predstavnikom podjetja in zastopniki strokovnih organizacij za ustanovitev posebnega delavskega podpornega sklada za rudarje rudnika Pečovnik. Po daljših razgovorih in ob pristanku delavstva se je končno sprejel pravilnik tega sklada, ki se je vključil kot dodatek h obstoječi kolektivni pogodbi. Za sredstva v ta sklad bo prispevalo podjetje 90 odstotkov in delavstvo pa 10 odstotkov. Vse podrobno glede podpore brezposelnim, vsebujejo določila Pravilnika.

Pišejo nam . . .

VPRAŠANJE TOVARNIŠKIH KONZUMOV

Ko smo čitali po dnevnem časopisju, da je ministrski svet izdal uredbo o snovanju tovarniških konzumov, smo delavci pričakovali, da bomo imeli res kake koristi od uredbe in da si bomo potem takih konzumov nabavljali cenejša živila. Uredba je sicer izšla še o pravem času in sicer takrat, ko je bilo življenjskih potrebščin še v izobilju, vsaj krompirja in fižola bi si delavci lahko v skupnih količinah nabavili po zmernejši ceni, kakor pa če ga kupujejo po kilogramih, ki ga morajo plačevati po 2 din za kilogram. Tako bi bilo lahko tudi z ostalimi življenjskimi potrebščinami, če bi jih mogli delavci nabaviti o pravem času. Sedaj je tudi čas, ko bi se lahko delavstvo preskrbelo s potrebno mastjo, pa vse nekako visi v zraku. Uredba je sicer v veljavi, če pa greš na Prehranjevalni odbor banske uprave ali mestne občine, pa ti svetujejo, da naj se počaka, da izide tozadevni pravilnik o zamišljenih konzumih. Odbori po tovarnah so se izvolili. Delavstvo pritiska nanje, da naj kaj store, da bodo dobili cenejša živila, zakaj ob sedanjih mezdah ne morejo več živeti in ne opravljati dela. Sedaj stvar izgleda kakor da naj ti odbori delavce svarijo, da ne bi napravili akcije za povišanje mezd ter naj čakajo na pravilnik s praznimi želodci. Kakor se čuje, da za dravsko banovino ta uredba ne bo prišla v poštev in da ostane vse pri starem.

Če je to resnica, potem naj bi izšel uradni preklic, da se delavstvo ne bi zanašalo na kakšno pomoč od strani izdane uredbe. Delavstvo je z nastalo draginjo tako prizadeto, da je ukrep potreben in neodločljiv, če se oblasti ne bodo potrudile, da dobi delavstvo cenejša živila, je pričakovati večjih mezdnih gibanj. Delavstvo je sicer upravičeno, da se postavi v bran za svoj življenjski obstoj. Zakaj zahteva po večji storitvi od strani podjetij, za polovico manjšo mezdo kot je bila pred začetkom vojne, ta račun pač ni v skladu z delavsko prehrano. Odbori za prehrano delavstva po tovarnah pozivajo merodajne čit-

nitelje, da naj se izda čim prej uredba o poslovanju teh prehranjevalnih odborov, da ne bodo samo na papirju, temveč da bodo vršili one dolžnosti, za kar nosijo naslov.

DRAGINJA, DELAVSKE MEZDE IN DELAVSKA PREHRANA

Danes v teh resnih časih, je vsega delovnega ljudstva najvažnejše vprašanje: skrb za prehrano. Ta bojazen, da ne bi bili jutri ali vsaj čez nekaj časa brez potrebne hrane, je gotovo tudi vzrok tako porasle draginje in na drugi strani delno pomanjkanje življenjskih potrebščin. Oni, ki imajo potrebna denarna sredstva, so se preskrbeli, da imajo v zalogi vsaj najvažnejše življenjske potrebščine, tako moko, mast, olje, sladkor itd. Revnejši sloji so ostali brez vsega. Torej večina delovnega ljudstva je danes nepreskrbljena za življenje, vsled tega pa dela onim, ki so za to na vodilnih mestih, že resne skrbi. Napravljene so bili že razni ukrepi, da bi se zajezila naraščajoča draginja, da se ne bi po nepotrebnem kopičila živila, pa vse nič ne pomaga. Oni, ki so živeli že preje v izobilju, imajo tudi še danes vsega dovolj, brez vsake kontrole. Delovno ljudstvo pa je živelo že preje v pomanjkanju, sedaj je porasla draginja in so se zaradi padca denarne vrednosti občutno znižale mezde, tako, da niti polovico tega ne more kupiti za sedanjo mezdo, kot je kupil pred začetkom vojne. Vedno se piše, kako naj se narod hrani, da bo zdrav in krepak, da bo znižan odstotek umrlih za tuberkulozo, toda ne skrbi se, da bi revna mladina imela življenjsko možnost. Polno mladih fantov, posebno pa deklet, je brezposelnih, če pa dobi kje službo, pa mora delati za sramotno nizko mezdo 100 do 150 din na mesec. Ali se je kaj čuditi, če postane taka služkinja nepoštena, če se rajši udaja nemoralnemu življenju, ker zasovraži delo, ki ji ne donša niti najskromnejšega življenja. Pri nas se vse preveč govori o socialni čutečnosti, toda dejanj ni nič, ali zelo malo.

Pri nas manjka res ljudi, ki bi se dejansko zavzeli za preskrbo mladih fantov in deklet.

1. Glavna bratovska skladnica za staroupo-kojence din 1,000.000;

2. banovina iz sredstev bednostnega sklada din 1,000.000;

za novoupo-kojence pa:

1. delodajalci din 1,422.884;

2. delojemalci din 1,422.884;

3. banovina iz proračuna bednostnega sklada din 1,422.884.

Ker so zastopniki Glavne bratovske skladnice, delavstva in delodajalcev že izjavili, da bodo svoj del doprinesli, če doprinese tudi banovina svoj del, potem je sedaj samo od banovine odvisno, če se bo ta načrt izvedel ali ne? Ker je g. ban sam priznal, da z dosedanjimi prejemki res ne morejo ti upoko-jeanci živeti, potem upamo, da smemo pričakovati, da se bo tudi banovina v polni meri odzvala,

In kakor se vedno pri vsaki akciji, kadar gre za izboljšanje položaja rudarjev, najdejo ljudje med rudarji, ki vse, pa če je še tako dobro, skritizirajo, tako so se že tudi sedaj znašli ti večni »revolucionarni« nergači, ki pravijo, da to ni prav in da mora masa odločati, ali bodo rudarji prispevali ali ne? — Mi še res nismo vprašali teh nergačev, pač pa smo vprašali organizirane rudarje, kateri so uvideli, da drugega izhodišča za uresničenje tega skromnega izboljšanja sedanjega nezno- snega položaja upoko-jeencev ni, kakor da tudi aktivno članstvo doprinese k temu svojo žrtev.

Povdarjamo pa, da za slučaj, da bi se banovina ali industrija ne odzvali v polni meri, potem tudi delavstvo nima nobene moralne dolžnosti, da tudi ono kaj prispeva.

Iz našega načelnega stališča mi ne bi mogli odobravati takih lokalnih podpornih skladov, ker stojimo slej ko prej na stališču, da se mora preskrba delavstva za slučaj brezposelnosti urediti z zakonom za vse delavstvo in sicer tako, da bo delavstvo to zavarovanje res izdatno uživalo v njegovi brezposelnosti. Ali ker vemo, da čeprav pri nas takšna zakonodaja že obstoja a je še daleč v izpopolnitvi k svojemu namenu, smo primorani zagovarjati in podpirati ustanovitev takšnih lokalnih delavskih podpornih skladov. In to predvsem zato, ker vemo, da če je človek v stiski, ne vpraša odkod naj pride pomoč, temveč jo hoče le imeti.

Akcija za izboljšanje položaja rudarskih upoko-jeencev.

Na podlagi sklepa ankete za izboljšanje položaja rudarskih in/ plavžarskih upoko-jeencev z dne 27. novembra t. l., da se sklepi te ankete po posebni deputaciji osebno obrazlože g. banu s priporočilom, da tudi banovina soproispeva odmerjen del k tem izdatkom, se je dne 13. t. m. zglasila deputacija iz predstavnikov delavstva, zveze industrijcev, Glavne bratovske skladnice, II. skupine in Delavske zbornice. Delegacija je natančno orisala g. banu bedni položaj rudarskih in plavžarskih upoko-jeencev.

Ob tej priliki je predložila g. banu tudi obširno spomenico, iz katere posnemamo sledeče podatke:

Vseh upoko-jeencev, vdov in sirot je v Sloveniji bilo dne 31. decembra 1939. 6.006 oseb. Od tega staroupo-ko-jeencev 618, vdov 855 in 36 sirot. Skupaj 1509 oseb. Novoupo-ko-jeencev 2743, vdov 908 in 848 sirot. Skupaj 4497 oseb.

Povprečna pokojnina staroupo-ko-jeencev znaša letno din 75,74, mesečno din 6,31; za vdovo din 31,23 letno, ali din 2,60 mesečno; za siroto din 10,67 letno ali din 0,88 mesečno. K temu prejemajo ti upoko-jeenci, vdove in sirote k tem pokojninam še posebne draginjske doklade in sicer: upoko-jeenec din 12 do 150, vdova din 18 do 112 in sirota din 9 do 42 mesečno.

Novoupo-ko-jeenci: Pokojnina novoupo-ko-jeencev pa znaša povprečno din 5.210,06 letno ali 434,20 mesečno; za vdovo povprečno 2.384,80 letno ali din 198,75 mesečno; za siroto povprečno din 911,91 letno ali din 76 mesečno.

Če bi se na podlagi sklepa ankete z dne 27. novembra t. l. uvedle s prvim januarjem povprečne minimalne pokojnine v znesku din 300 za upoko-jeence, kateri prejemajo sedaj manj kot din 300 in uvedla doklada za ženo din 150 in za siroto po din 50 mesečno, in za 10 odstotkov povišanje vseh ostalih pokojnin nad 300 in k temu še doklada za vdovo po din 200 mesečno, bi se rabila sledeča sredstva:

1. za staroupo-ko-jeence din 2.000.000;

2. za novoupo-ko-jeence do din 300 in doklada za ženo in otroka din 3.018.250;

3. za novoupo-ko-jeence 10 odstotna doklada din 1.250.400. Skupaj din 6.268.650.

Za kritje teh izdatkov bi po sklepu ankete morali prispevati:

da ne bi propadali in zahajali na kriva pota ne po lastni krivdi. Skrb za preživljanje ljudstva je najvažnejše v današnjem času.

DELAVSKA KUHINJA V MOSTAH

V Ciglerjevi ulici št. 20 je otvorila Delavska nabavljalna gospodarska zadruga kuhinjo za svoje člane. Kuhinja je bila res potrebna, saj delavci, ki so zaposleni po tukajšnjih tovarnah so od daleč doma, tako, da njihove žene ne morejo donášati kosila. Ob samem kruhu in čebuli pa pri tako napornem delu, kot ga imajo delavci po tovarnah, ne morejo opravljati dela. Delavska nabavljalna zadruga sicer ni kuhinje otvorila za to, da bi na račun delavstva delala dobičke, temveč zaradi tega, ker ji je na tem, da dobijo delavci za majhen denar dobro in tečno hrano. Posebno v današnjem času, ko so delavske mezde padle pod minimum delavske eksistence, so take zadružne kuhinje po industrijskih krajih neobhodno potrebne. Da bo mogla zadruga ustreči in dajati zadostno hrano svojim članom, je odvisno od delavcev samih, čim večje bo število abonentov, tem boljša in cenejša bo lahko prehrana v tej kuhinji. Delavstvo naj posebno pazi, da ne bo nasedalo zopet mogoči trenutni konkurenci, z namenom, da uničijo delavsko kuhinjo. Potem pa bodo zopet šli staro pot izkoriščanja delavskega življa. Zato čuvajmo delavske ustanove in krejmo jih, boljša doba je samo odvisna od nas samih.

CELJE

POMEN IN NALOGE STROKOVNIH ORGANIZACIJ V CELJU

V Celju je strokovno gibanje tako zasidrano, da si ni mogoče misliti Celja brez naših svobodnih strokovnih organizacij.

Mesto in okolica je izrazito industrijski kraj, zato daje industrijski in obrtniški delavec mestu izrazito delavsko obeležje.

Na terenu samem deluje 7 podružnic strokovnih organizacij. Skoro v vseh večjih industrijskih podjetjih so zastopane naše organizacije.

Celjsko delavstvo se v polni meri zaveda pomena strokovnih organizacij. Nikdar, niti v najkritičnejših časih delavstvo ni odstopilo koraka, vedno je čuvalo svoje organizacije v zavesti, da so te njihove edine in prave zaščitnice.

Težki, neizvestni časi narekujejo delavcem, da se še bolj oklenejo svojih organizacij. Zahteva današnjega časa pa je še ta, da se vse podružnice strnejo v svoj krajevni medstrokovni odbor, ki naj vodi in nadzira, da bodo akcije za zboljšanje gospodarskega, socialnega in kulturnega položaja delavstva uspešne.

Nešteti dokazi, mezdna gibanja, razprave, sklenjene kolektivne pogodbe, intervencije, so delavstvo prepričali, da bi bili brez organizacij prepuščeni sami sebi in da ne bi nikjer našli podpore pri svojih zahtevah in uveljavljanju svojih pravic.

Naloga vseh funkcionarjev je, da še bolj dvigajo zavest, voljo do dela za svoje organizacije, čut solidarnosti in duh povezanosti.

Funkcionarji in zaupniki naj tudi v bodoče

posvečajo vso pažnjo strokovnim organizacijam in stalno bodre delavstvo, da se še bolj oklene organizacije.

Vsi člani strokovnih organizacij brez razlike na stroko imejmo pred očmi naš cilj, ki nam je in mora biti skupen. Če bomo šli s tega stališča na delo, se bodo uspehi v kratkem podvojili in to je glavna naša naloga v bližnji bodočnosti.

INTERVENCIJA ZAUPNIKOV CINKARNE IN KEMIČNE TOVARNE

Pred kratkim so se zglasili po sklepu obeh odborov podružnic naši sodrugi zaupniki pri ravnatelju g. Lazareviču.

Preročili so mu težko stanje delavstva obeh tovarn in zaprosili za primerno božičnico. Nadalje so iznesli predlog o povišanju draginskih doklad, kar je z ozirom na stalni porast cen življenjskim potrebščinam povsem

upravičen in utemeljen. — Božičnica se bo po gotovem ključu razdelila med delavce. Glede povišanja draginske doklade pa bodo potrebna pogajanja, ki se bodo v kratkem pričela. Upamo, da bodo tudi ta ugodno izpadla za delavstvo.

Knjižnica »Vzajemnosti« je na razpolago vsem strokovno organiziranim delavcem. Odprta je vsak torek in petek.

Sodrugi! Posečajte knjižnico pridno, čitajte in se izobrazujte, ker bo to v vašo lastno korist. Knjiga vam nudi lepo in ceneno razvedrilo.

Informacije, nasvete v vseh zadevah delovnega, socialnega značaja dobite med poslovnimi urami v pisarni Krajevnega medstrokovnega odbora v Delavski zbornici soba št. 3. — Poslužite se naše pravne posvetovalnice.

M. Iljin:

Priroda in ljudje

V zadnji številki »Ljudskega glasu« smo priobčili odlomek iz te glasovite knjige, ki je bil predvsem zanimiv za kmetiško ljudstvo. V današnjem odlomku prinašamo tvarino, ki bo interesirala pred vsem indu-

strijske delavce. Ne storili bi svoje dolžnosti, ki jo imamo do svojih čitateljev, če bi visoko vzgojno knjigo, tudi tokrat prav toplo ne priporočali. Uredništvo.

Odkrivanje podzemskih zakladov

Gore in ljudje

Gradivo in pogonsko silo, ki ju potrebujemo za preobrazbo prirode, bomo poiskali v prirodi sami. Naj gora preobraža goro za nas in reka reko!

Naša naloga je, poveljevati velikonom. Ti bodo sami opravili svoje delo za nas: pridobivali rudo, topili kovine iz rud, kovali orodja iz kovin, gradili iz skal jezove in poslopja.

Velikani, ki jih hočemo prisiliti k delu, so milijonkrat večji in močnejši od nas.

Človek ni posebno veliko bitje.

Kdor je bil kdaj v gorah, je čutil, kako majhen je v primeri z goro. Gora leži kakor medved na trebuhu s stegnjenimi kosmatimi šapami — z gozdovi poraslimi pregorji. Človek bi mislil, da pač ni tako daleč od šape do ramena, od ramena do pleše na skalnatem hribu, a poskusi priti enkrat nanjo! Dolge ure boš lezel po šapi do ramena, dolge ure po ramenu do hrbta. Videti je, da je vse blizu, drugo tik drugega, da je malenkost priti na pobočje sosedne gore. A to je le videz! Lezeš ko mravlja, okoli tebe pa se dvigajo skalnati hrbti in se križajo šape. Oblaki se podijo med skalnatimi telesi, zdaj obtičijo v njihovem kožuhu, zdaj se raztrgajo na kose in obvisijo kot cunje na skalnatih obronkih.

To so gore. Pa reke? Kako velikanska bi bila videti Volga, če bi jo lahko pogledali vso hkrati, kakor lahko vidimo gore, če bi z enim samim pogledom objeli ves njen tok in vse njene pritoke sredi gozdov in step!

In to velikanko sedaj potrebujemo. Nadeti ji hočemo zaprego iz nasipov in jezov, pognati hočemo vodo v tesne in temne cevi, v blazno vrteče se turbine. Rebra kamnitih gradov hočemo razstreliti z dinamitom in jih prebiti s kovino, ki jo bomo poiskali v prav tej gori.

Kadar delamo vsi skupaj po enotni zamisli, smo tudi mi velikani.

Razgovarjati se hočemo z gorskimi in vodnimi velikani kot višji z nižjimi, kot zmagovalci s premaganci.

Kako najdemo zaklad

Vsako leto potrebujemo več rude.

Kje naj jo iščemo in kako?

Rudo lahko najdemo slučajno, kakor najdemo izgubljeno denarnico na ulici. Tak primer je bil na Uralu. Veter je bil prevrnil veliko drevo s koreninami vred in med temi so našli kmetje nekaj smaragdov. Tako so odkrili najdišča uralskih smaragdov.

Več ko enkrat se je zgodilo, da sta lopata delavca, ki je odkopaval zemljo, in kmetov plug po naključju opravila delo geologov raziskovalnih aparatov. Toda ali se lahko zanašamo na naključje? Denarnico najdeš takrat, kadar je ne pričakuješ. Poskusi enkrat nalašč iskati denarnico na ulici! Iskal jo boš lahko tri leta in se boš še vrnil domov s praznimi rokami.

Tu pa ne gre za ulico, marveč za velikansko deželo. Njene ravnine in gore se razprostirajo na tisoče kilometrov daleč. Razpošljivi raziskovalcev, kolikor hočeš — izgubili se bodo sredi gozdov, polj in močvirij.

Potrebovali bi več stoletij in na tisoče raziskovalcev, če bi hoteli preiskati in prebrskati vso deželo korak za korakom. Naša dežela nikakor še ni proučena. Tik nas v leningrajski pokrajini so kraji, ki so manj raziskani kakor osrednja Afrika. O tem so razpravljali leta 1931. na jesenskem zasedanju Akademije znanosti.

Pred nedavnim, leta 1930, so naleteli raziskovalci na polotoku Koli tam, kjer so zemljevidi kazali močvirne nižine, na visoke gore. To ni daljč od Leningrada. Kaj pa naj rečemo o Sibiriji, o srednjeazijskih pustinjah!

Ne, tu se ne smemo zanašati na srečo, na naključje. Čas ne čaka. Rudo potrebujemo zdaj, ne šele čez stoletja. Iskati jo moramo torej po nekem načrtu, vnaprej moramo vedeti, kje lahko najdemo železo, baker, kositer in kje jih ne moremo najti.

Stroje gradimo po načrtu: toliko in toliko strojev na leto. Tudi kovino za stroje topimo po načrtu. Da, tudi rudo za pridobivanje kovine kopljemo po načrtu. Če pa je tako, potem moramo tudi rudo iskati po načrtu.

Ruda je za nas dragocen zaklad. Ali pa imajo lahko načrt iskalci zakladov?

Spomin prirode

Kaj naj stori človek, ki ugotovi, da je izgubil denarnico? Spomniti se mora čim natančneje, kje je bil, po katerih potih in ulicah je hodil, kje je sedel na klopi, v katere hiše je bil stopil.

In ko si vse to prikljče v spomin, mora iti po lastni sledi in pazljivo gledati pod noge.

Enako morajo ravnati tudi geologi raziskovalci, če hočejo najti rudninske zaklade v zemeljski skorji. Priroda je nekoč in nekje založila, porazgubila in razmetala rude. Nekatere je pustila skoraj na površini, druge pa je skrila globlje.

Toda priroda nima spomina, se ne more spomniti, kam je kaj dala. Zanj se morajo torej geologi spomniti, kaj je delala v milijonih letih.

Kako pa naj se geologi na to spominjo?

Vse, kar se godi na zemlji, zapušča sled. Kjer je bilo nekdanje morje, ostanejo skladi in usedline s školjkami in oklepi morskih živali. Kjer je bruhal vulkan, ostane lava. Kjer se je pomikala po zemlji ledena reka, ledenik, je puščala na svoji poti ilovico, prod in skale-bolvane, ki jih je bila tja prinesla. Kjer so v davnih pradobah rasli gozdovi in živele zveri, so ostala v plasteh premoga okamenela debela, odtisi vej in velikanska okostja izumrlih živalskih vrst. Vse to so sledovi preteklega dogajanja.

Mnogo takih sledov je zabrisanih. Odkrije jih lahko samo izkušeno oko učenjakovo.

Učenjaki sledijo tem sledovom zemeljskih pradob korak za korakom in tako vedno bolj pojasnjujejo zgodovino zemlje.

Ti učenjaki so Kolumbi zgodovine: odkrivajo izginule celine, morja, ki jih ni več, gore, ki so že zdavnaj zravnane z zemljo.

Ljudje vedno več vedo, kaj se je godilo na zemlji takrat, ko ljudi še ni bilo.

In to znanje nam pomaga pri našem raziskovanju.

Namesto, da bi iskali zaklade na slepo srečo, jih bomo iskali tam, kamor nas bo vodila veda o zgodovini zemlje.

Pred kakimi dvajsetimi leti se je zgodilo na Finskem to-le: V nekem gozdu so našli nekaj skal-bolvanov iz bakrenega kršca. To je dragocena ruda, iz katere pridobivamo baker in žvepleno kislino. Poslali so geologe v kraj, da ga raziščejo. Geologi so vedeli, da bolvani niso padli z neba, ampak da jih je bil prinesel na svojem hrbtu ledenik, ki se je nekoč pomikal čez tiste kraje. Od kod je prinesel kršec, kje ga je našel? Če so hoteli dobiti odgovor na to vprašanje, so modrali iti geologi po sledovih ledenika, po poti, ki jo je bil napravil.

Šli so po teh sledovih kilometer za kilometrom ter si ogledovali vsak kamen pod nogami.

Končno so naleteli v šestdeset kilometrov oddaljenem kraju na veliko ležišče bakrenega kršca.

Ledenik je bil nekaj izgubil in ljudje so našli.

To nam pomaga poznavanje zgodovine zemlje pri iskanju rudninskih zakladov.

Kaj vse se je zgodilo v življenju zemlje, na kateri živimo! Morja so se umikala in spet razlivala. Ledeniki so naraščali in se spet otajali. Dvigali so se hrbti pogorij. Lava se je razlivala in strnjevala.

Pojdimo po sledovih tega dogajanja! Odkrivajmo preteklost zato, da nam pomore graditi bodočnost!

Geologi gredo po sledi

Kadar gre lovec po sledi, vidi spočetka eno sled, potem drugo in nato še tretjo. Iz posameznih, na videz nepravilnih sledi je sestavljena pot, po kateri je šla žival. Njene sledi na snegu niso razmetane kar tako, marveč tvorijo črte, zanke in kroge. Kako zapletene figure riše po snegu na primer zajec, kadar hoče zmešči lovca! Na snegu ostane cela risba in ta risba nam zrcali v prostoru, kar se je zgodilo v času.

Človek mora pač znati tako risbo videti in brati.

Kako ležijo rude v zemlji? Ali so razmetane po naključju, brez reda, ali pa v nekem redu?

Učenjaki trdijo, da je neki red.

Če na zemljevidu zaznamujemo s pikami vsa že znana najdišča rud, dobimo vrsto pik. Te so raztresene po zemljevidu kakor sledovi na snegu. Na prvi pogled ni v njih nobenega reda. A tako je samo na prvi pogled. Za izkušeno oko se zvežejo pike v črtice, črtice v črte, črte v velike loke in pasove, ki objemajo cele kontinente.

V Afriki sega pas diamantov od Nubijske puščave do Kapske dežele. V Ameriki se vleče pas srebra čez ves kontinent v dolžini 3000 kilometrov.

Sibirija je vsa opasana z obroči in loki, ki imajo eno skupno središče. To središče je Bajkalsko jezero. Tam ležijo rude redkih kovin: urana, torija in taitala. Od tega središča je oddaljen nekaj sto kilometrov prvi lok: pas sljude in zlata.

Nato pride drugi lok, ki se vleče od Nove zemlje čez Ural v vso Sibirijo do Ohotskega morja. Tu je na zahodu baker, bolj proti vzhodu pa svinec, cink in srebro.

Še bolj oddaljen je tretji lok, ki sega od Kavkaza do pogorja Tienšan, do Altaja in vzhodnega Zabajkalja. Tam najdemo antimon, živo srebro in arzen.

V Sibiriji ne ležijo rude razmetane brez reda, ampak v nekem redu. Nekaj se je moralo zgoditi v pradavnih dobah, zaradi česar tvorijo njihova ležišča črte, loke in obroče.

Kaj se je bilo zgodilo?

Če hočemo to spoznati, moramo osvetliti vso zgodovino rude, vse njeno življenje od rojstva dalje. Če doženemo, kako so rude nastale in kaj se je potem z njimi zgodilo, potem bomo vedeli tudi, kje jih lahko najdemo in kje jih ni mogoče najti, kam se spleča pošiljati raziskovalce in kam ne, kje lahko najdemo pri nas železo, kje živo srebro, kje baker in kje zlato.

Nastanek rud

Če položimo roke na kameniten bok gore, ne čutimo nobene toplote kamen je hladen. Toda v notranjost je telo gore toplo. Pri gradnji dolgih predorov je delo zaradi vročine zelo težavno. Globlje v notranjosti zemlje je še bolj vroče. V globokih rudnikih so rudarji pri delu goli do pasu celo pozimi, ko zgoraj na zemlji sneži. Čim globlje pridemo, tem bolj vroče je.

V Oklahomi v Ameriki so zvrtili v zemljo 3400 metrov globoko luknjo. To je najgloblji rov, ki ga je izkopal človek v smeri proti središču zemlje. Na dnu je taka vročina, da se voda, ki priteče tja, spremeni v pregreto paro kakor v parnem kotlu.

Učenjaki so zračunali, da mora biti v večji globini še bolj vroče. V globini kakih 20 do 30 kilometrov je taka peklenska vročina, da se celo kamenje stali. Blizu pod našimi nogami gori torej razbeljena peč in v tej peči vre v

žareči in tekoči staljeni masi sto in sto raznih snovi, raznih kemičnih spojin. Tu je kraljestvo še nerojenih rud. Tu se kuha v enem kotlu železo s kositrom, zlato s svincom, živo srebro z bakrom.

To žarečo in tekočo maso imenujejo učenjaki magno.

Kateri kovač pa razpihuje ogenj v tem podzemeljskem ognjišču? Kdo tali tam kamenine?

Kamen se tali sam. Sam v sebi ima nekaj, kar ga sili, da se tali. To so radioaktivne kovine radij, torij in kalij.

Radioaktivne kovine niso preproste, ampak prav posebne kovine. Njihovi atomi eksplodirajo drug za drugim in pri tem razpadajo na kose, ki jih mečejo daleč proč. Čim več je takih atomov, tem več je eksplozij. V globini 20 do 30 kilometrov je toliko radioaktivnih kovin, da se pod vplivom njihovega razpadanja kamenina segreva in tali.

V večji globini je takih kovin spet manj. V globini sto kilometrov je tako malo radioaktivnih snovi, da ne morejo več taliti kamenin. Tam je dno ognjenega oceana.

Kaj sledi iz vsega tega?

Z vsemi našimi gorami in ravninami, z vsem, kar nas na zemlji obdaja, plavamo na površini oceana iz tekoče kamenine. In pri tem se ziblujemo, kakor pač to mora biti na oceanu. Dežele in celine imajo težo. Ene so težje, druge lažje. Težke, z gorami obremenjene se spuščajo, lahke pa dvigajo. Cele dežele se zibljujejo kakor skledice na tehtnici.

Včasih kamnitne grude ne vzdržijo napetosti in počijo: tedaj se površina planeta strese — doživimo potres. Vse okoli nas in pod nami je v gibanju kakor na morju.

V velikanskih gmotah se skušajo grude zemeljske skorje dvigniti druga nad drugo. Če leži med dvema gmotama mehka gмота usedlin, ki so se nakopičile nekoč na morskem dnu, tedaj jo oni dve zmečkata, zgubata, da se dvigne visoko nad ravnino in tako nastane gorovje.

Spodaj v globini pod trdo zemeljsko skorjo pa se nahaja staljena, tekoča kamenina, magna. Grude, ki se spuščajo navzdol, jo utesnjujejo, pritiskajo nanjo in tedaj vdere magna od spodaj, od znotraj v gube dvigajočih se gor. Včasih si poišče pot navzven, si utre odprtino in se izlije na površje. To imenujemo izbruh vulkana.

Pogosteje pa se zgodi, da magma, ki so jo grude potisnile proti površini, ne najde izhoda.

Podzemeljski vulkan, ki se ni mogel roditi, kipi in vre. Zgoraj je hladnejše kakor spodaj v globini in ognjena magma se začne zato polagoma str-

jevati.

Tedaj se vrši pod zemljo zapleten proces. Iz žareče in tekoče staljene mase se izločajo kovine — kristal za kristalom. Tekoča magma se spremeni v trdo mešanico kristalov.

Toda snovi ne ostanejo vse v globini zemeljske notranjosti. Goreče strupe hlapov in plinov silijo skozi razpoke zemeljske skorje navzgor. V razpokah se kakor v hladilnikih mnoge snovi zgostijo in usedejo na stenah. Vodna para se spremeni v vročo vodo. Voda, ki se dviga k zemeljski površini, ima v sebi raztopljenih na tucate snovi. Spotoma se vroča raztopina ohlaja. Snovi, ki so bile raztopljene v vodi, se izločajo. Pri tem se vsaka snov vede po svoje: ta snov se izloči iz raztopine nedaleč od podzemeljskega ognjišča — tam, tam kje je še zelo vroče, druga v nekaj večji oddaljenosti, kjer je hladnejše, tretja še dalje pri prav nizki temperaturi.

Tako se rodijo rude v strogem vrstnem redu.

Če poznamo njihova svojstva, lahko vnaprej povemo, kje morajo ležati. Kositer mora na primer ležati v bližini podzemeljskega ognjišča, svinec bolj proč in živo srebro še dlje.

Tako je ruda nastala. Kaj se godi z njo potem?

Vprašanje uvoza riža iz Italije

Vprašanje nabave italijanskega riža se vleče skoraj tako kakor vprašanje nabave bombaža. Vedno znova se poroča, da je že vse urejeno, toda ni ne riža ne bombaža. Poročali smo, da je bil z Italijo že dosežen dogovor o nabavi 20.000 ton riža, od česar bi bilo neoluščnega 16.000 ton. Sedaj se poroča, da so vse formalnosti glede nakupa končane in treba je rešiti samo še vprašanje cen, po katerih se bo riž prodajal v naši državi. Kajti namera je, da se riž prodaja po vsej državi po enotnih cenah. Nadalje je bilo dogovorjeno sporazumno z luščilnicami riža, da se uvozi riž v štirih

enakih partijah, vsako tromesečje po ena. Riž se bo poslal direktno luščilnicam, ker je bil med luščilnicami glede razdelitve riža na posamezne luščilnice že dosežen sporazum, ki ga je tudi že odobril Prizad, ki ima monopol za uvoz riža. Ni pa še določen zaslužek luščilnic. O tem se vodijo sedaj pogajanja in ko bodo ta končana, se bo določila enotna cena za vso državo. Na to pa se bo takoj začel uvoz riža.

Kakor se iz tega vidi, nikakor še ni gotovo, da bomo res kmalu dobili riž, ker trajajo pri nas vsaka pogajanja precej časa. Malo več naglice v takšnih stvareh res ne bi škodovalo. **Povečanje proizvodnje premoğa na Bolgarskem**

Po uradnih podatkih znašajo rezerve javnega premoğa na Bolgarskem okoli 493 milijard ton registriranih in 997 milijard ton verjetnih rezerv. Bolgarske rezerve črnega premoğa se cenijo na 1.4 milijarde ton. V primeri s temi rezervami je proizvodnja premoğa na Bolgarskem minimalna. Tako je znašala v letu 1937. samo 1.68, v letu 1938. pa 2.09 milijona ton. 80 odstotkov vsega bolgarskega premoğa je v državnih rokah. Povečanje proizvodnje je imelo za posledico tudi povečan izvoz, ki se je povečal od 3454 ton v letu 1937. na 17.648 v letu 1938. in na 78.507 ton v prvih 5 mesecih leta 1940. Glavni kupec bolgarskega premoğa je Jugoslavija, ki je v prvih petih letošnjih mesecih uvozila 59.800 ton proti 16.500 tonam v letu 1939.

Romuni žele novo ureditev trgovinskih odnošajev z Jugoslavijo

Romunska vlada je izrekla željo, da se na novo uredi trgovinski odnošaji med Jugoslavijo in Romunijo. Predvsem žele Romuni, da se likvidirajo stara klirinška salda in da se postavi zamenjava blaga na novo podlago. Posebno zanimanje kažejo Romuni za nabavo raznih naših kovin. Značilno je, da hočejo kupiti pri nas tudi živila, v prvi vrsti mlečne proizvode (zlasti kačkavalj). Kot protiuslugo pa nam ponujajo Romuni nafto in njene derivate. Kokor se poroča iz Beograda, je verjetno, da bo v kratkem prišlo do pogajanja o teh vprašanjih.

V torek, dne 31. decembra

ob 8. uri zvečer vsi na

silvestrovanje

ki ga priredi Delavsko glasbeno društvo „ZARJA“
v veliki dvorani Del. zbornice na Miklošičevi c. 22